2011 yılında Türkiye-Ermenistan İlişkileri – 4

http://www.1news.com.tr/yazarlar/20110222114021746.html

Buraya kadarki kısımda Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin genel niteliği, temel dinamikleri ve geçtiği süreç üzerinde durmuştuk. Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin Türkiye'nin Kafkasya'daki konumu, Türk Dünyasındaki imajı, genel olarak Kafkasya'daki gelişmeler, Türk Dünyasının son yıllarda kurumsallaşma niteliği de kazanan entegrasyon süreci, bölgesel ve küresel nitelikli enerji ve taşımacılık projeleri açısından ciddi sonuçlar doğurabileceğini anlatmaya çalışmıştık.

Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin geliştirilmesinin ekonomik ve diğer konularda fırsatlar sunabilme potansiyeline sahip olduğunu, bölgesel barış ve işbirliği ortamının tüm taraflara katkılar yapacağının tartışılmaz olduğunu vurgulamaya çalışmıştık.

Fakat her şeye rağmen genel olarak bölgesel işbirliğinin, barış ve istikrarın temini, özelde ise Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin geliştirilmesi için temel ilkelerin belirlenmesinin şart olduğunu da vurgulamıştık. Aksi takdirde iyi niyetle başlatılan süreçlerin olumlu sonuçlar doğurma ihtimalinin düşük olacağı, hatta uzun vadede bölgesel barış ve istikrar adına riskleri artıracağı ifade edilmeğe çalışıldı.

İlişkilerde ilk dönem (1990`lı yılların başları) Türkiye`nin iyi niyetli politikalarına rağmen Ermenistan`ın Türkiye`ye yönelik saldırgan politikalar ve Azerbaycan topraklarını işgal etmesi nedeniyle gergin geçmiştir. 2000`li yılların başları ve ortaları daha çok kapalı kapılar ardında resmi ve gayrı-resmi düzeyde görüşmeler yapılmış ve ilişkilerin geliştirilmesi yolları aranmıştır.

2008-2009 yılları ise hafızalara cumhurbaşkanlarının karşılıklı ziyaretleri, imzalanan protokoller ve verilen olumlu mesajlarla kazındı. Bazı özel farklılıklara rağmen 2010 yılını ise önemli ölçüde 2008 öncesine dönüş süreci olarak tanımlamak mümkündür. Zaten 2011 yılının başlarında yaşananlar da bunu doğrular niteliktedir.

Aslında daha 2011 yılına gelmeden önce kendi ifadesiyle "Türkiye Ermenistan ilişkilerinin

gelişmesi için en çok çalışan" kişilerden birisi olan Ermenistan Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi (ACNIS) Kordinatörü Richard Giragosian Türk medyasında yayınlanan söyleşi ve makalelerinde "Türkiye adına görüşmeleri yürütenlerin Ermeni tarafı kadar samimi olmaklarını, Haziran 2011`de Türkiye`de yapılacak parlamento seçimleri nedeniyle cesur adımlar atamadıklarını, önemli gelişmeler için bu seçimlerden sonraki dönemin beklenmesi gerektiğini" ifade etmişti.

Diğer etkenlerin yanı sıra bu bağlamda da 2010 sonlarında 2011 başlarında Türk yetkililerin açıklamaları 2008 öncesi ile daha çok örtüşmektedir. Yılın hemen başlarında Türkiye-Azerbaycan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekili Mustafa Kabakçı konuya ilişkin yaptığı değerlendirmede "topun Ermenistan`da olduğunu" ifade etti. Kabakçı, "Azerbaycan ve Türkiye, Dağlık Karabağ sorununun çözümünde Ermenistan'ın somut adımlar atmasını bekliyor.

Yalnız Ermenistan'ın bu doğrultuda atacağı adımlar karşılığında Ankara ve Bakü, Ermenistan'a yönelik gerekli adımları atacak. Ermenistan'ın müzakere sürecindeki uzlaşmaz tutumuna devam ettiği ve Azerbaycan topraklarının işgalde kaldığı sürece, Türkiye'nin her hangi bir adım atması beklenemez" ifadelerini kullandı.

Buna karşın Ermenistan Türkiye`yi suçlayıcı ve tehdit edici tavrını sürdürdü. Daha yılın ilk gününde Ermenistan Devlet Televizyonu'nda 2010 yılına ilişkin değerlendirmelerde bulunan Ermenistan Dışişleri Bakanı Eduard Nalbandyan, Türkiye`ye yönelik sert eleştirilerde bulundu. Nalbandyan, "Türkiye'nin 2010'da uluslararası kamuoyuna sözünde durma gücüne sahip olmayan güvenilmez bir partner olduğunu gösterdiğini" iddia etti. Kısa süre sonra 14 Ocak`ta bu kez Erivan'da gerçekleştirdiği basın toplantısında Nalbandyan, "tüm dünyanın Türkiye`nin Ermenistan ile imzalanan protokollerdeki tutumunu değiştirmesini ve protokolleri onaylamasını beklediğini" iddia etti. Nalbandyan, Türkiye'yi tutum değiştirmekle suçladı.

17 Ocak`ta Kıbrıs Rum kesiminde bulunan Ermenistan Devlet Başkanı Serj Sarkisyan ise daha da ireli giderek, Rum Meclisi'nin özel oturumunda "Türkiye ile Ermenistan arasındaki

ilişkilerin düzene girmesi girişimin, Türkiye`nin çelişkili tutumu ve tutarsız açıklamaları nedeniyle çok kısa bir süre içerisinde başarısızlığa uğradığını" iddia etti.

Ermenistan Devlet Başkanı Sarkisyan aynı tutumunu Rus "Eko Moskvi" radyosuna verdiği mülakatta da sürdürdü. Sarkisyan, Türkiye'in Karabağ sorunu konusunda ısrarcı olması durumunda protokolleri iptal edeceğini açıkladı. Protokolün ancak "Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kayıtsız şartsız onaylaması durumunda işlerlik kazanabileceğini" vurguladı.

Bu arada özellikle ABD ve İsviçre önde olmakla uluslar arası çabalar da devam ediyor. ABD Dışişleri bakanı Hillary Clinton hem bölgeye yaptığı ziyarette, hem de 5 Şubatta Münih konferansı çerçevesinde Serj Sarkisyan ile gerçekleştirdiği görüşmede konuyu ayrıntılı değerlendirdi ve "Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi sürecini desteklediklerini" vurguladı.

15 Şubat 2011`de gerçekleştirdiği olağan basın toplantısında ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Philip Crowley de, Türkiye-Ermenistan normalleşme sürecinde Türkiye, Ermenistan ve Azerbaycan ile temas halinde olmayı sürdüreceklerini ve bu süreçte nasıl ilerleme sağlayabileceklerine bakacaklarını ifade etti.

Dikkat çeken önemli olumsuz gelişmelerden birisi ise Türkiye`nin çok arzulamasına ve hatta ciddi beklenti içerisine girmesine rağmen AGİT'te yapılacak Genel Sekreterlik seçiminde Ermenistan`ın desteğini alamaması oldu. 15 Şubat`ta Ermenistan Dışişleri Bakanlığı Basın Sözcüsü Tigran Balayan yaptığı açıklamada, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nda yapılacak (AGİT) Genel Sekreterlik seçiminde Türkiye'nin adayını desteklemeyeceklerini bildirildi.

Sürecin açık yönleri bazı önemli farklılıklar dışında 2008 öncesine dönüş yapıldığını göstermektedir. Ama bu önemli farklılıklar arasında protokollerin artık imzalanmış olması, önceki süreçte 2008-2009 döneminde yaşanan kırılma noktaları (ister Türkiye-Ermenistan, isterse de Türkiye-Azerbaycan ilişkileri bakımından) da yer almaktadır.

Diğer bir bakış açısıyla "olumlu ve olumsuz yönleriyle" 2008-2010 arasında Türkiye-

Ermenistan ilişkilerine ilişkin açık alanda yaşananların hem taraflar, hem de arabulucularca planlanmış ya da en azından çok büyük ölçüde öngörülmüş olma ihtimali yüksektir. Sürecin önemli ölçüde kontrolü götürülmeye çalışılması bunun göstergelerinden birisidir. Açıktır ki, ne taraflar, ne de arabulucular biranda ilişkilerin güllük-gülistanlık olmasını beklemiyorlardı. Bu nedenle sadece yaklaşık bir buçuk-iki yılık bir dönem için mümkün kadar bastırılarak, sonra kontrollü ve kısmi geri çekilme taktiği uygulanmış olabilir. Ama her iki halde de 2011 yılının başladığı gibi devam etme ihtimali yüksektir. İçsel dinamiklerin ve Rusya`nın tutumu değişmeden Ermenistan`ın; seçim sürecinde iç kamuoyunun tutumunu da dikkate alacak olan ve Azerbaycan ile yakın tarihteki kırılganlığı onarma aşamasında olan Türkiye`nin ilişkileri geliştirmek için çok ciddi girişimde bulunma ihtimali zayıftır. Bu süreci zorlayacak etkenler ise ABD dahil çeşitli ülkelerde sözde soykırım girişimlerinin yoğunlaşma ihtimali ve Ermenistan`daki muhtemel iç siyasal hareketlilikler olabilir.